

TURIZMNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING ROLI

Xabibulloxoji Muhammadsolih Alisher o'g'li

Urganch davlat universiteti talabasi

Sharipova Sevara Xushnud qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

Sobirova Madina Ilhom qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

To'xtasinova Shahlo Ilhomboy qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7006330>

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada innovatsion turizmni rivojlantirishda investitsiyalarning ahamiyati va mamlakat iqtisodiyotini har tamonlama rivojlantirish va afzalliklari haqida so'z yuritilgan. Mualliflar mavzu doirasida boshqa davlatlar tajribasi haqida ma'lumotlar keltirib o'tishgan.*

***Kalit so'zlar:** multiplikator, litsenziyalash faoliyati, turoperator, Innovatsion boshqaruv, transformatsiya.*

РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ТУРИЗМА

***Аннотация.** В данной статье говорится о важности инвестиций в развитие инновационного туризма и пользе и развитии экономики страны. Авторы представили информацию об опыте других стран в рамках темы.*

***Ключевые слова:** мультипликатор, лицензионная деятельность, тuroperator, инновационный менеджмент, трансформация.*

THE ROLE OF INVESTMENT IN THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM

***Abstract.** This article talks about the importance of investing in the development of innovative tourism and the benefits and development of the country's economy. The authors provided information on the experience of other countries within the framework of the topic.*

***Keywords:** multiplier, licensing activity, tour operator, innovation management, transformation.*

KIRISH

Turizm ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim o'rin tutadi, qo'shimcha ish o'rinlari yaratilishini, ish bilan bandlikni ko'payishini va mamlakat aholisining farovonligini oshirishni ta'minlaydi va multiplikator ta'siri tufayli iqtisodiyotning o'sishiga ta'sir qiladi turistik kompaniyalar xizmatlari, jamoaviy turar joy ob'ektlari, aloqa, savdo, transport, esdalik sovg'alari va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish, oziq-ovqat, qishloq xo'jaligi, qurilish va boshqa sohalar kabi iqtisodiy faoliyat sohalarini rivojlantirish. Shunday qilib, turizm Rossiya Federatsiyasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish uchun katalizator hisoblanadi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Hozirgi vaqtda turizm sanoati jahon iqtisodiyotining jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, yangiliklardan foydalanish nuqtai nazaridan istiqbolli, shu bilan birga turizm sohasidagi yangiliklarga etarlicha e'tibor berilmayapti. Shuni ta'kidlash kerakki, sayyohlik kompaniyalarining o'z-o'zidan o'sishi va turistik xizmatlarning past sifati. Hukumat tomonidan turizm faoliyatini moliyaviy kafolatlar mexanizmi orqali tartibga solish bo'yicha sa'y-

harakatlariga qaramay, litsenziyalash faoliyati o'rniga, ushbu tartibga solish kompaniyaning turistlarga xizmat ko'rsatish majburiyatlari bo'yicha barqarorligiga ta'sir qiladi. Ushbu jihat taqdim etilayotgan xizmatlarning sifatini hisobga olmaydi. Umuman olganda turizm sanoatining innovatsion faoliyatini boshqarish va ayniqsa korxonalar tomonidan innovatsiyalarni joriy qilish orqali turistik mahsulotni takomillashtirishni taklif qilamiz. Shuningdek, turizm sanoatini boshqarishda, kompaniyalarning tijorat faoliyati barqarorligi va yanada sifatli xizmatlar ko'rsatishdan tashqari, turoperatorlar sonini hisobga olish, sohani tashkil etish darajasini baholash va shunga muvofiq usullarni ishlab chiqish kerak aniq vazifalarga qarab ularning sonini optimallashtirish.

Shu bilan birga, iqtisodiyotning turizm sohasining innovatsion faoliyatini o'rganishga etarlicha e'tibor berilmaydi, korxonalar faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari va mintaqaviy xususiyatlar to'liq hisobga olinmaydi. Innovatsion faoliyatni boshqarish muammolari alohida elementlar bo'yicha ko'rib chiqiladi va uni ta'minlash uchun barcha vazifalarni hisobga olmaydi. Mavjud ishlar innovatsiyalarni boshqarishning individual muammolariga umumiy yondashuvlar darajasida boshqaruvning nazariy va uslubiy jihatlarini ochib beradi. Innovatsiyalarni boshqarish mexanizmi va turizm sohasidagi korxonalarning innovatsion rivojlanishini boshqarish tizimini shakllantirish bilan bog'liq muammolarning aksariyati hali ham to'liq hal etilmagan. Ushbu muammolarni nazariy va uslubiy echimiga bo'lgan ehtiyoj tadqiqotning maqsad va vazifalarini belgilab berdi. Ushbu tadqiqotning maqsadi turistik klaster shaklida innovatsion tashkiliy tuzilmani yaratish orqali multiplikator ta'sirining ta'sirini hisobga olgan holda, xarajatlarni qisqartirish vositasi yordamida turizm sohasidagi innovatsiyalarni boshqarish tizimini takomillashtirishdan iborat. yangi innovatsion mahsulot bilan yangi bozorlarga chiqish orqali chegara mintaqasi iqtisodiyotining o'sishi va o'sishiga olib keladi.

TADQIQOT NATIJALARI

Innovatsion boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha taklif qilinayotgan echimlar Trans-Baykal o'lkasining Tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan 2011-2013 yillarda Trans-Baykal hududining turizmni rivojlantirish dasturiga kiritilgan bo'lib, u tegishli akt. Axborot almashish uchun korxonalar darajasida tashkiliy yangilik bo'lgan muallif tomonidan ikki tomonlama xitoy-rus annotatori bilan ishlab chiqilgan iyeroglifli matnlarni qayta ishlash uchun dasturiy ta'minot kompleksi joriy etildi: Rossiya tomonidan - turoperatorlarda kompaniyasi "Best" va "Intourist Manchuria" - Xitoy tomonidan, bu ishga tushirish akti bilan tasdiqlangan.

Ushbu model tizimning kirish va chiqishidagi resurs oqimlarini ko'rib chiqadi va tizimdagi institutlarning to'plami va o'zaro bog'liqligini aks ettiradi. Tizim faoliyati natijasida transformatsiya jarayoni orqali keladigan resurs oqimlarining o'zgarishini kuzatishga imkon beradi. Mintaqaviy innovatsion tizim ochiq tizim, tashqi muhitning ma'lum bir sohasida ishlaydi va katta tizimlarning bir qismidir, shuning uchun manba manbalarining tuzilishi va kelib chiqishini, shuningdek tizim faoliyati natijalarini tahlil qilish uchun ushbu modeldan foydalanish maqsadga muvofiqdir. tashqi muhitga. Shuningdek, u innovatsion tizimning institutsional tarkibiy qismlarini, tizim tarkibidagi turli xil innovatsion jarayonlarni tashkil etuvchi tarkibiy elementlar o'rtasidagi aloqalarning har xil turlarini o'z ichiga olgan innovatsiya tizimining tuzilishini aks ettiradi.

Agar mintaqada YaHMning ma'lum ulushi ilmiy-o'quv majmuasi tomonidan amalga oshirilsa, vaziyat o'zgaradi. Keyinchalik, ishlab chiqarishdan tashqari, ta'lim asosiy faoliyat

darajasiga kiradi, chunki bu innovatsion soha turlaridan biri hisoblanadi (innovatsion ta'lim faoliyati natijalari mintaqadan tashqarida talab qilinadigan vakolatlariga ega, shuningdek, innovatsion mutaxassislar) ta'lim texnologiyalari va mahsulotlar). Bunday mintaqalarda asosiy faoliyatning ajralmas qismi bo'lib, o'z ishlanmalarini faol ravishda tijoratlashtiradigan va ular ishlab chiqilgan hududdan tashqarida amalga oshiradigan, shuningdek har xil turdagi ilmiy-texnik xizmatlarni ko'rsatadigan amaliy fan bo'lishi mumkin.

MUHOKAMA

Asosiy faoliyat darajasini ta'kidlash mintaqaviy innovatsion tizimning o'ziga xos xususiyatlarini ko'rish imkonini beradi. Asosiy faoliyat doirasida ikkita segmentni ajratish mumkin - mahsulot va xizmat, bu mintaqaning o'ziga xos xususiyatlarining yana bir darajasini ajratib ko'rsatishga imkon beradi. Agar mintaqada rivojlangan ilmiy-o'quv majmuasi bo'lsa, unda shunga yarasha katta ulushni har xil turdagi innovatsion xizmatlar egallaydi. Yevropa mamlakatlari statistik ma'lumotlariga ko'ra, bilimga asoslangan iqtisodiyotni faol ravishda shakllantirayotgan davlatlarda YaHMning katta qismini ilmiy-texnik xizmatlar egallaydi, bu hududda innovatsion jarayonlar mavjudligidan dalolat beradi. Yordamchi tadbirlar keyingi bosqichda. Bu innovatsion jarayonning ishlashiga xizmat qiladi. Ushbu darajada ta'limni mintaqaviy innovatsion tizimning mehnat resurslariga bo'lgan ehtiyojini qondiradigan malakali kadrlar manbai sifatida ajratib ko'rsatish mumkin. Keyinchalik universitetda ham, akademik davlat muassasalarida ham amalga oshiriladigan fundamental fan sohasi ta'kidlanadi. Bu yangilik uchun g'oyalar generatori bo'lib xizmat qiladi. Bunga ta'lim va ilmiy muassasalar tarkibida mavjud bo'lgan va institutlarning ilmiy faoliyati natijalarini bozorga chiqarishga ko'maklashadigan mustaqil bo'lgan innovatsion infratuzilmaning elementlari ham kiradi. Ushbu modelning uchinchi darajasi mintaqadagi innovatsiyalarni muvofiqlashtiradigan, rag'batlantiradigan, shuningdek hududning strategik innovatsion siyosatini shakllantiradigan mintaqaviy ma'muriyatdir. Innovatsion tizim tizimning o'ziga nisbatan ichki segment va tashqi bo'lishi mumkin bo'lgan mintaqa kabi elementni o'z ichiga oladi. Mintaqaviy innovatsion tizimning samarali ishlashi uchun zarur shart bu tizimning barcha boshqa tarkibiy qismlari bilan institutsional aloqalarining mavjudligi.

XULOSA

Mintaqaviy innovatsion tizim milliy innovatsion tizimning bir qismidir, u nafaqat mintaqaviy innovatsion tizimlarni rivojlantirish vektorini shakllantiradi, balki mintaqaning innovatsion tizimlarining ishlash sifatiga ham bog'liqdir. Mintaqaviy innovatsion tizim ochiq tizim bo'lgani uchun, umuman tizimning rivojlanishi va ishlashiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan tashqi omillarni aniqlash mumkin (masalan, mintaqaviy, mintaqalararo, tarmoqlararo, xalqaro raqobat).

REFERENCES

1. Anyinin VM, Dagaev AA Innovatsion boshqaruv. M.: Delo, 2003.527 p.
2. Afanasyev M., Myasnikova L. Jahon raqobati va iqtisodiyotning klasterlanishi // Vopr. iqtisodiyot. 2005. № 4. S. 75-81
3. Balabanov IT Innovatsion menejment: darslik. nafaqa. SPb. : Piter, 2000.207 p. 4.
4. Bezdudny FF, Smirnova GA, Nechaeva OD Innovatsiya tushunchasining mohiyati va uning tasnifi // Innovatsiyalar. 2003. № 2-3. S. 10-18.
5. Bogolyubov VS, Orlovskaya V.P. Turizm iqtisodiyoti: darslik. M. : Akademiya, 2005.192 b.

6. Katta iqtisodiy lug'at / tahrir. A.N. Azriliana. M .: Yangi iqtisodiyot instituti, 1997.675 b.
7. Boush GD Business klasterlari: kategorik tizim taqdimoti: monografiya. Omsk: OmDU nashriyoti, 2011.348 b.
8. Burov V. Yu., Kruchinina NA Trans-Baykal o'lkasidagi kichik biznes. Irkutsk, 2011.350 p.
9. Valdaitsev S. V. Biznes va innovatsiyalarni baholash. M .: "Filin" axborot-nashriyoti, 1997. 336 b.
10. Valenta F. Innovatsiyalarni boshqarish. M.: Progress, 1985.203 p.
11. P. Vodachek L., Vodachkova O. Korxonada innovatsiyalarni boshqarish strategiyasi: qisqacha. per. slovak tilidan. / muallif. Muqaddima V. S. Rapoport. M Iqtisodiyot, 2004.365 b.